

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การจักสานไซ สุ่มไก่ ตะกร้า ตะแกรง
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ไซเป็นเครื่องดักและจับสัตว์น้ำ สุ่มไก่เป็นเครื่องมือไว้สำหรับขังไก่ ตะกร้าและตะแกรงเป็นอุปกรณ์สำหรับใช้ในครัวเรือน
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่สีสุก ไผ่ลวก ไผ่เลี้ยง
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ ปลูกเองและหาซื้อในท้องถิ่น ราคาประมาณลำละ ๒๕ บาท
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต จักสานด้วยมือ
 - ๕.๑ มีดเหลาดอก
 - ๕.๒ มีดอีโต้ สำหรับผ่าไม้ไผ่
 - ๕.๓ ขวาน และเลื่อยโค้ง
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ / ลูกค้านำมาซื้อเองที่บ้าน

ขั้นเตรียมการ มีขั้นตอนต่างๆ ได้แก่

 ๑. ตัดไม้ไผ่บ้าน ลำแก่ๆ เพราะจะมีความทนและผิวไม้แข็งดี
 ๒. ตัดไม้ไผ่บ้านเป็นท่อน ๆ ท่อนละ ๑.๕๐ เมตร
 ๓. เมื่อตัดไม้ไผ่เป็นท่อน ๆ แล้ว นำมาเหลาดอกและข้อของไม้ไผ่ออกให้หมด
 ๔. ผ่าไม้ไผ่ออกเป็นซีกๆ และเหลาด่าง
 ๕. นำไม้ไผ่ที่ผ่าเป็นซีก ๆ มาจักดอกลูกเป็นเส้น ๆ ตามขนาดของงานสาน
 ๖. นำเส้นดอกลูกมาเหลาด่างเป็นดอกลูกและดอกลูกสาน เหลาเนื้อด้านในของไม้ไผ่ออกเกือบทั้งหมด ให้เหลือผิวไม้ไผ่ด้านนอก เพราะผิวไม้ไผ่ด้านนอกจะมีความทนทาน

ขั้นตอนการผลิต มี ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ การสานไซ ปลูกหัว สองงา

 ๑. เมื่อเหลาดอกลูกเป็นเส้น ๆ จำนวน ๑๐๐ เส้น เสร็จแล้ว นำเชือกมัดส่วนหัว ไว้ให้แน่น เหลาดอกไว้ ประมาณ ๑ นิ้ว และหันส่วนปลายเข้าหาตัว ดัดดอกลูกเส้นให้เป็นเกลียว หันออกไปทางด้านหน้า เมื่อดัดดอกลูกทุกเส้นเสร็จแล้ว นำเชือกมาสานเพื่อยึดไม่ให้ไม้ไผ่ที่ดัดไว้ขยับเขยื้อน

๒. ใช้ดอกसान เสียบลงที่ดอกยื่นเว้นดอกยื่น ๒ เส้น แล้วเสียบดอกसान จำนวน ๕ เส้น ดอกसान ๕ เส้น นี้เรียกว่า ไช้ปลูกห้า
๓. เมื่อเสียบดอกसानเสร็จแล้ว สานตัวสองข้างหนึ่ง ยกดอกยื่นสี่เส้น ตัวหลัง ยกดอกยื่นห้าเส้น สานในลักษณะนี้ไปจนกระทั่งสุดเส้นดอกसान เมื่อดอกसानหมดเส้น จึงเสียบดอกसानเส้นใหม่ แล้วสานไปจนกระทั่งสุดปลายของปากไช
๔. นำไม้ไผ่เหลาแบน ใหญ่ประมาณ ๑ นิ้ว นำมามัดใส่ที่ไช ใช้เชือกมัดให้แน่น เพื่อสำหรับเจาะรู ใส่เงา และขอบส่วนนี้สำหรับยึดเงาให้แน่น

การสานเงา ใส่ไช

๑. วางดอกเหลาแบนที่พื้น จำนวน ๔ เส้น ใช้เท้าเหยียบให้แน่น ไม้ให้ขยับเขยื้อน นำดอกसान เส้นเล็ก สานสลับไปมาจนกระทั่งได้ขนาดของชิ้นงาน
๒. นำส่วนปลายของเงาที่สานเสร็จแล้ว มารวบปลายเข้าหากันและใช้ดอกส่วนปลายสานเป็นลายขัด
๓. นำมีดคมๆ ตัดไช ส่วนที่จะใส่เงา ตัดให้เท่ากับขนาดของปากเงา
๔. เมื่อตัดเสร็จใช้มีดง้างเพื่อให้มีช่อง แล้วเสียบส่วนแหลมของเงาเข้าไป ให้ขอบพอดีกับขอบของไช
๕. มีดตัดดอกยื่นของเงา ส่วนปลาย ตัดให้แหลม และเสียบขัดที่ตัวไช เพื่อยึดเงา ให้ติดกับไชให้แน่น เหลาไม้ไผ่กลมทำปลายแหลมทั้งสองด้าน เสียบยึดฐานเงาติดกับไชให้แน่นอีก ๑ ชิ้น
๖. ส่วนขอบเงาและขอบไชนำเชือกมัดยึดให้แน่น (ทำเหมือนกันทั้งสองเงา)
 - ไช้ เอาไม้ไผ่ผ่าและจักซอยเส้นเล็กๆ พอดี ขึ้นโครงจากปากไปหากัน ลายปลูกห้า
 - สุ่มไก่ ขึ้นโครงจากหัวสุ่มไปรอบจนถึงตีนสุ่ม (ลายขัด)
 - ตะกร้า ทำจากไผ่ลวก เริ่มจากก้นไปจนถึงปาก แล้วใส่ที่ถือ (ลายขัด)

ลายขัด เป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุด ลักษณะของลายขัดเป็นการสร้างแรงยึดระหว่างดอก ด้วยการขัดกันเป็นรูปมุลากระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน โดยใช้ดอกยืนหรือดอกแนวตั้งหรือดอกยืนสอดขัดกับดอกแนวนอนโดยยกขึ้นเส้นหนึ่งข่มหรือขัดลงเส้นหนึ่งสลับกันไปอย่างที่เราเรียกว่า ลายหนึ่ง จากลายหนึ่งได้พัฒนามาเป็นลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆ ที่ยังคงรักษาลักษณะการสอดและการขัดกันเช่นเดิม แต่ใช้เส้นดอกในแนวตั้งและแนวนอนมากกว่าหนึ่งเส้น และสอดขัดกันให้สลับไปสลับมาเกิดเป็น ลายสอง ลายสามและลายอื่นๆ อีกมากลายขัดนี้ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิด และมักใช้ร่วมกับลายชนิดอื่นเพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

- ตะแกรง เริ่มจากกลางกว้างออกไปจนถึงขอบ ขอบเรียกว่า ไพขอบ (ลายสอง)

๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน

- ไช ระยะเวลา ๓ วัน ราคา ๒๕๐ บาท
- สุ่มไก่ ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๑๒๐ บาท
- ตะกร้า ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๘๐ บาท
- ตะแกรง ระยะเวลา ๓ วัน ราคา ๑๐๐ บาท

๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อเอาไว้ใช้เองและจำหน่าย

๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -

๑๐. กำบอกลำ/ตำนานของผลงาน -

๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายเล็ง เพิ่มศิลป์ อายุ ๗๘ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ จักสาน

๖๕/๕ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การจักสานไช

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา สุ่มไก่ ตะกร้า ตะแกรง

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๒๐ กว่าปี

๑๒. วันที่เก็บ / ดำรงข้อมูล วันที่ ๑๖ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๖๕/๕ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การสานไซ ช้อง ลอบ
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้ดักจับสัตว์น้ำ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่สีสุก
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาได้ในท้องถิ่น
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่ๆ
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ทำจากกันไปหาปาก ปากสานลายขัด
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๓ วัน ราคา ๑๒๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานฝึกหัดทำเอง
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายรงค์ ชินสืบ อายุ ๘๑ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ ทำนา
 ๘๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๕-๖ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / ดำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๘๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การสานไซ ลอบ ช้อง
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้ดักจับสัตว์น้ำ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อไม้ไผ่ในท้องถิ่น ลำละ ๒๕-๓๐ บาท
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ สานจากบนลงล่าง
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ไซ ระยะเวลา ๑ เดือน ราคาหลังเล็ก ๒๐๐ บาท ราคาหลังใหญ่ ๔๐๐ บาท
 - ลอบ ระยะเวลา ๑ อาทิตย์ ราคา ๒๐๐ บาท
 - ช้อง ระยะเวลา ๑ อาทิตย์ ราคา ๒๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน สืบทอดจาก นายนวล ไชยป่า (บิดา) เสียชีวิตแล้ว
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายเทียน ไชยป่า อายุ ๗๕ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ รับจ้างทั่วไป

๑๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด จักสานลอบ
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา ทำไถ ทำคราดได้ (ไม้ประดู่), งานจักสานทุกชนิด
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๔๐ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สํารวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสั่งเขป)

๑๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน จักสานส้มไก่
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้คัดแยกไก่
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ ปลูกลง
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ สานจากบนลงล่าง
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๑ วัน / ๑ ลูก ราคา ๑๕๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ได้เรียนรู้วิธีการจากนายพูน ลำพึงคิด (ญาติ) เสียชีวิตแล้ว
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายสังวาลย์ พรหมมา อายุ ๖๕ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ รับจ้าง,ทำนา
๒๐๔ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด จักสานส้มไก่
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา ทำโต๊ะ
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๑๐ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / ดำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๒๐๔ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน จักสาน ตะกร้า กระบุง กระด้ง เข่ง ตะแกรง
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย เป็นอุปกรณ์ไว้ใส่ของ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่ หวาย
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ ไม้ไผ่หาได้เอง
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต มีดสำหรับจักตอก
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๓ วัน ราคา ๑๒๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน สืบทอดจาก นางลำไย พัทธภักษราช (มารดา) เสียชีวิตแล้ว
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางจุล โพธิ์ถอย อายุ ๖๓ ปี เพศ หญิง การศึกษา ป.๔ อาชีพ ทำสวน ทำนา
๑๘๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การจักสาน
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา ทำไม้กวาด
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๔๐ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สัมภาษณ์ วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๑๘๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การจักสานตะกร้า ตะแกรง กะชัง ข้องเป็ด
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้สำหรับใช้สิ่งของ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่สีสุก
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในท้องถิ่น
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต มีดไว้สำหรับจักตอก
๖. ขั้นตอนกระบวนการผลิตและวิธีทำ
 - ๖.๑ ผ่าไม้ครึ่งซีกตามแนวยาว
 - ๖.๒ การผ่าไม้ตามแนวยาวเล็กๆขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร
 - ๖.๓ การเหลาไม้ให้บางๆ เหลือแต่เปลือกไม้ไผ่กับเนื้อไม้ชนิดหนึ่ง
 - ๖.๔ เริ่มวางไม้ชั้นแรก ๕-๖ ชั้น
 - ๖.๕ เริ่มสานจักไปโดยจะทำการขัดลายสอง การเหลาไม้เพิ่มกรณีไม่พอ
 - ๖.๖ ลักษณะการขัดลายสองจะมีลักษณะสลับกัน
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๑ อาทิตย์ ราคา ๓๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานฝึกหัดทำเอง
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายสำเนา บุรุษภาพ อายุ ๗๘ ปี เพศชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ ทำนา

๓๓ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การจักสาน
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๒๐ กว่าปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สํารวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๓๓ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำกรงนกหัวจุก
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้สำหรับเลี้ยงนกและเพาะเลี้ยงนก
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ประดู่
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อเศษไม้ที่เหลือจากการทำโซฟา
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต มีด เลื่อย ฆ้อน
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ทำโครงกรงก่อนแล้วจึงติดลายไม้และติดหัวห้อย
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน
 - กรงไม้ประดู่ (ไม่มีลาย) ระยะเวลา ๑ อาทิตย์ ราคา ๑,๕๐๐ บาท
 - กรงไม้ประดู่ (มีลาย) ระยะเวลา ๒ อาทิตย์ ราคา ๓,๐๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานไม่ได้เรียนที่ไหน ไม่มีครูสอน แต่จะสังเกตดูและฝึกหัดทำเอง
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายสำเนียง สอนโส อายุ ๖๑ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพเพาะเลี้ยงนก

๑๓๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด ทำกรงนกหัวจุก
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๓ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๑๓๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

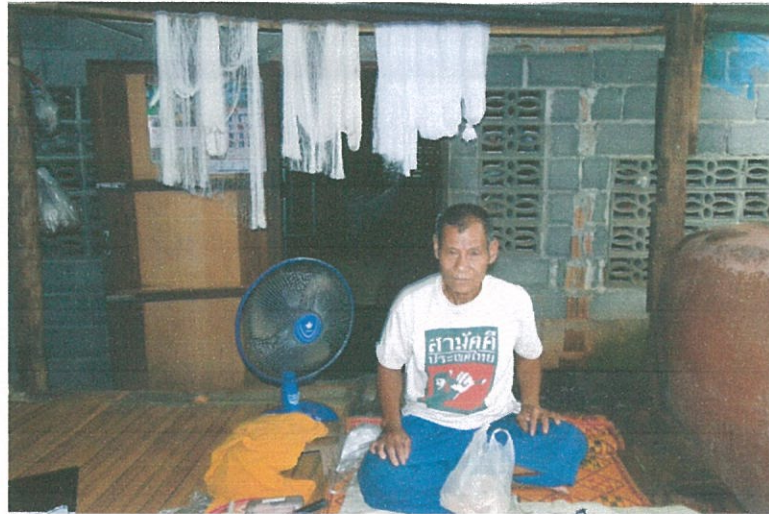

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การสานแห
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย เป็นเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ค้ายมาถักให้เป็นตาข่ายเพื่อใช้ในการจับสัตว์ (ค้ายไฉลอน ชื่อค้าย ราคาขีดละ ๓๐ บาท)
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในตลาด
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ป่าน , ไม้ไผ่
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ทำการสานแหจากด้านบนลงมาด้านล่าง
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๒ อาทิตย์ ราคาศอกละ ๑๒๐ บาท ราคา/ผืน ๘๐๐-๑,๘๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ ทำตั้งแต่ขนาด ๔ เซนติเมตร ขึ้นไป ๗ ๘ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ศอก ต่อปากหรือผืน ขึ้นอยู่กับลูกค้าจะสั่ง
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานไม่มีใครสอน ฝึกหัดทำเอง
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายเสริม พูลแก้ว อายุ ๖๕ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ รับจ้าง ๗๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การสานแห
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา งานช่างก่อสร้าง
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๑๐ กว่าปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสั่งเขป)

๗๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การสานแห
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย เป็นเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ด้ายมาดักให้เป็นตาข่ายเพื่อใช้ในการจับสัตว์
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในตลาด
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ป่าน , ไม้ไผ่
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ทำการสานแหจากค้ำบนลงมาด้านล่าง
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน

- ระยะเวลา ๒-๓ เดือน ราคาปากละ ๗๐๐ – ๘๐๐ บาท

๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง

๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -

๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานไม่มีใครสอน ฝึกหัดทำเอง

๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายส่ง บุญผาย อายุ ๗๖ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ สานแห

๔๕ หมู่ที่ ๗ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การสานแห

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา การรับซุนแห

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๑๐ กว่าปี

๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สํารวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๔๕ หมู่ที่ ๗ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำบายศรี
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้สำหรับประกอบพิธีบวชนาคและงานแต่งงาน
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ใบตอง
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ ปลูกเองและหาซื้อในท้องถิ่น
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ใช้มือจับกลีบม้วนและจัดเรียงเป็นชั้นๆ
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ลูกค้ามาสั่งทำ
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน
 - บายศรีสู่ขวัญ (เล็ก) ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๕๐๐ บาท
 - บายศรีสู่ขวัญ (ใหญ่) ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๘๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่าย
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน -
๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางทองคูณ นาคี อายุ ๖๓ ปี เพศ หญิง การศึกษา ป.๔ อาชีพ ค้าขาย
 ๗๘/๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การทำบายศรีลาว

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา ตัดผม ตัดผม

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๓๐ กว่าปี

๑๑.๕ ลักษณะการเรียนรู้และการถ่ายทอด

(1) ได้เรียนรู้และรับการถ่ายทอด มาจาก นางบุญ วงษ์ศรี (ยาย)

(2) เสียชีวิตแล้ว

๑๑.๖ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๗๘/๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำบายศรีเทพ บายศรีพรหม บายศรีสู่ขวัญ บายศรีบวชนาค ฯลฯ
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ใบตอง
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อใบตองจากนครนายก ราคา กิโลกรัมละ ๑๒ บาท
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - บายศรีพุ่มใหญ่ ระยะเวลา ๒-๓ วัน ราคา ๒,๐๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานฝึกหัดทำเอง
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางบุญเสียง ขยันคิด อายุ ๕๑ ปี เพศ หญิง การศึกษา ป.๔ อาชีพ ทำสวน

๓๐๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๕-๖ ปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สํารวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๓๐๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำชิง
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้ดักนกเกือบทุกชนิด
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ตาข่าย , เรียวไม้เหลากลมๆ ๒ เรียว
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในชุมชน
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ไม้ , ตาข่าย
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ เป็นเครื่องมือใช้ในการดักนก โดยใช้ตาข่ายผูกติดเรียวไม้เหลากลมๆ ๒ เรียว แต่ละเรียวมีความยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ดึงเรียวไม้ให้โค้งเป็นวง ปลายไม้มัดติดกับไม้โค้งอีกวงหนึ่งมีขนาดเท่ากัน ทาไม้ยัดเป็นเดียวกับฐานไม้แผ่นบาง ๆ เรียวไม้ ๒ วง ที่ผูกตาข่ายไว้ บางทีชาวบ้านเรียกว่า ปีกผีเสื้อซึ่งขยับปีกได้ เพราะมีเชือกผูกกับคันแล้ว ใช้ไม้ไผ่เหลาคันแล้วให้ติดผิวยาวประมาณ ๑ - ๒ เมตร โคนคันแล้วเสียบแหลมเข้าเดียวกับไม้ฐานตั้ง ให้เคียวทะลุยาวออกมาเพื่อใช้เป็นที่พักยึดดิน ใช้เชือกผูกกับปลายคันแล้วดึงเชือกตึง คันจะโค้งงอลงมามัดกับไม้ปิ่น ถัดจากปิ่นลงมาข้างล่างใช้เชือกมัดแยกกันเป็น ๒ เส้น เส้นหนึ่งมัดไขว้กับปีกผีเสื้อด้านหนึ่ง อีกเส้นมัดกับปีกผีเสื้ออีกด้านเช่นกัน เวลาใช้ก้มจะดึงคันแล้วให้โค้งลงมา ให้ปิ่นขัดกับไม้ขวางตรงใต้โค้งเล็ก ๆ ที่เป็นแกนกลาง ไม้ขัดผูกหรือเสียบอาหารนก เช่น ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไว้ เมื่อดักนกปีกผีเสื้อทั้ง ๒ ข้าง ซึ่งทาหน้าทีคลุมตัวนกหรือตะปบนกให้อยู่ในตาข่าย จะกางปีกออกเมื่อนกจิกกินเหยื่อ ไม้ขวางขัดกับปิ่นจะหลุดออก คันแล้วจะดีดเต็มแรง เส้นเชือกมัดกับปีกผีเสื้อ ๒ ข้างจะกระตุกให้ประกบกัน ทำให้นกติดอยู่ภายในตาข่ายที่มีลักษณะคล้ายถุง นกจะหนีออกไปไม่ได้
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ชิงดักกระต่าย ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๒๐ บาท
 - ชิงดักนกคุ้ม ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๑๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ ทำจากไม้ไผ่เหลา มีตาข่ายผูกติด
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานสืบทอดจาก นายนวล ทรงหอม (บิดา) เสียชีวิตแล้ว

๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางเรียม สุขศรี อายุ ๕๒ ปี เพศ หญิง การศึกษา ป.๔ อาชีพ รับจ้าง
 ๖๐/๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๓๐ กว่าปี

๑๑.๕ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / ดำรงข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๖๐/๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / สายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน ทำเพนียดักนก
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย เป็นเครื่องดักนกด้วยการใช้นกต่อ หรือใช้นกชนิดเดียวกันกับนกที่ต้องการดักเป็นตัวล่อ
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้, ดาข่า
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาได้ในท้องถิ่น
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต มีด, ไม้
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ทำไม้มาสานให้เป็นโครงจากนั้นใช้ดาข่ามาคลุม
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน
 - ระยะเวลา ๓ วัน ราคา ๑๒๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต ใช้สำหรับใช้เองและจำหน่าย
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ ทาจากไม้มีโครงเป็นดาข่า ซึ่งถักด้วยด้าย
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน เพนียดักนกจะมีรูปร่างที่แตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นแต่ส่วนประกอบและโครงสร้างส่วนใหญ่ของเพนียดจะคล้ายคลึงกัน รูปทรงของเพนียดจะแตกต่างกันไป บางท้องถิ่นทำเป็นกรงสี่เหลี่ยม บางท้องถิ่นทำเป็นรูปมะนาวตัดครึ่งหรือคล้ายโคม ประตุกรงและสลักเป็นลวดลายอย่างประณีตงดงามก็มี เช่น เพนียดหรือกรงต่อนกลุ่มในบริเวณภาคใต้
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

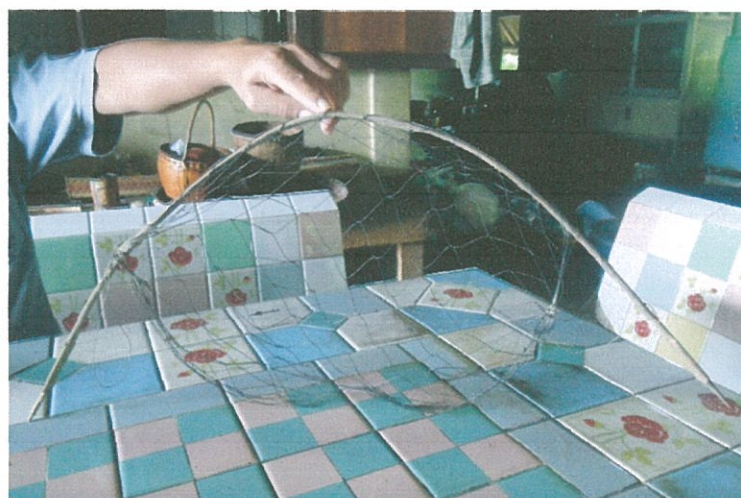
นายประเสริฐ โพธิ์ลอย อายุ ๖๗ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ เกษตรกรรม

๑๘๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๑๐ กว่าปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
๑๒. วันที่เก็บ / สำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๑๔๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำไถ ทำคราด
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้พรวนดินเพื่อการปลูกข้าว เตรียมดิน
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ทำมาจากไม้ประดู่ ไม้สะเดา
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาจากไม้ในสวน
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ที่ไถไม้
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ ไถไม้ เจาะรู จะประกอบโครงเข้าด้วยกัน
๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้ / ค่าตอบแทน
 - ไถคู่ ไถเดี่ยว คราดคู่ คราดเดี่ยว ระยะเวลา ๔-๕ วัน ราคาชุดละ ๘,๐๐๐ บาท
๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้ใช้เอง
๙. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ เป็นเครื่องมือพรวนดินด้วยแรงสัตว์ รูปร่างโค้งสูงเสมอเข้าประกบด้วย คันไถ แยก หางยาม หัวหมู และพาด หน้าที่เป็นดินทรายหรือดินร่วนซุยจะใช้ ไถนาเดี่ยว ซึ่งทำจากไม้เล็กๆ และเบา ส่วน ไถสองขา ทำจากไม้แก่น ใช้สำหรับนาที่เป็นดินเหนียว ไถที่ใช้กันทั่วไปจำแนกได้เป็น ๒ ชนิด คือ ไถเดี่ยว (ใช้ควายไถตัวเดียว) และ ไถคู่ (ใช้วัวไถ ๒ ตัว)
๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานสืบทอดจาก นายคำมี โมคศักดิ์ (บิดา) เสียชีวิต
๑๑. ข้อมูลช่าง
 - ๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายทวี โมคศักดิ์ อายุ ๖๔ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ ทำนา ทำสวน ๓๗/๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - ๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -
 - ๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -
 - ๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๒๐ กว่าปี
 - ๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด
 - ๑๑.๖ การยกย่องจากสถาบันหรือการยอมรับของช่างในกลุ่ม/ชุมชน เดียวกัน

เคยไปแสดงโชว์ในงานกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ หมู่ที่ ๑๐ ที่จังหวัดนครราชสีมา
๑๒. วันที่เก็บ / สำรวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๓๓/๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน นันทวันไหมไทย

๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ตกแต่งร่างกาย

๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน เส้นไหม

๔. แหล่งที่มาของวัสดุ ผลิตเอง

๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต

๕.๑ กี่ทอผ้าไหม เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญยิ่งอีกอันหนึ่ง ลักษณะของกี่ จะมีโครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยเสาหลัก ๔ เสา มีไม้ยึดติดกัน เป็นแบบดั้งเดิมที่ใช้มาในอดีตและปัจจุบันยังนิยมใช้อยู่ เพราะที่ชนิธีนี้ใช้ทอผ้าที่มีลวดลายต่างๆ ได้ดีกว่าชนิดอื่นๆ กี่กระดุกเป็นกี่แบบใหม่ที่ได้วิวัฒนาการให้มีคุณภาพในการทอรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕.๒ กระสวย ทำจากไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ ๑ ฟุต หัวหน้าท้ายเรียวจน ตรงกลางเป็นรางสำหรับใส่หลอดด้ายทางต่ำ (เส้นพุ่ง) เป็นเครื่องมือที่บรรจุหลอดไหมเส้นพุ่ง เพื่อนำเส้นไหมไปขัดกับเส้นไหมยืน เดิมมักจะทำด้วยไม้แต่ปัจจุบันมีทั้งทำด้วยไม้และพลาสติก

๕.๓ หลอดด้าย (ไหม) นิยมทำจากถาวรลัษณ์ชนิดหนึ่ง เรียกว่า เครือไต้ตัน เครือไต้ตันนี้จะมีรูกลวงตลอด ตัดเป็นท่อนๆ ท่อนละประมาณ ๓ นิ้ว อาจจะใช้ไม้อย่างอื่นก็ได้ที่มีรูตรงกลาง เช่น ลำปอกแก้ว เพื่อใช้ไม้สอดยึดติดกับกระสวย ไม้นี้เรียกว่าไม้ขอหลอด

๕.๔ ไม้เหยียบหูก เป็นไม้กลมๆ ยาวประมาณ ๑.๕๐ - ๒.๐๐ เมตร สำหรับสอดกับเชือกที่ผูกโยง จากด้านล่างของเขาลงมาทำเป็นห่วงไว้เมื่อจะให้เขาขึ้น - ลง ในกรณีเปลี่ยนสีของเส้นไหมก็เหยียบไม้นี้ ไม้เหยียบหูก จะมีจำนวนเท่ากับจำนวนของฟืมนั้นๆ

๕.๕ ไม้หาบหูก เป็นไม้ที่สอดร้อยกับเชือกที่ผูกเขาค้านบน เพื่อให้หูกยึดติดกับก้นไม้หาบหูกจะมีอันเดียวไม่ว่าจะใช้ฟืมที่มี ๒ เขา, ๓ เขา หรือ ๔ เขา

๕.๖ ฟืม เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้า มีตัวฟืมที่ทำจากไม้ เนื้อแข็ง เป็นกรอบสี่เหลี่ยม มีพื้นซี่เล็ก ๆ เรียงกันเป็นดับอยู่กลางและระยะห่างของพื้นเป็นที่ใช้สำหรับสอดเส้นไหมผ่าน ความกว้างของฟืม ประมาณ ๕-๖ เซนติเมตร ส่วนความยาวของฟืมคือความกว้างของผืนผ้า ในการใช้ฟืมเนื่องจากการทอครั้งต่อไปจะต้องเหลือนเส้นไหมที่ทอครั้งก่อนไว้เพื่อนำมาผูกกับเส้นไหมที่ต้องการทอครั้งต่อไปโดยไม่ให้เส้นไหมจากการทอครั้งก่อนหลุดออกจากฟืม ไม่เช่นนั้นจะต้องนำเส้นไหมมาสอดผ่านพื้นของไหม ซึ่งจะต้องใช้เวลานานมาก

๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ

- ๖.๑. ถักเส้นด้ายขึ้นเข้ากับแกนม้วนด้ายขึ้น และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอกแต่ละชุดและพื้นหวี ดึงปลายเส้นด้ายขึ้นทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้วยเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง
- ๖.๒ เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอก เส้นด้ายขึ้นชุดที่ ๑ จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้วยพุ่งผ่าน สลับตะกอกชุดที่ ๑ ขกตะกอกชุดที่ ๒ สอดกระสวยด้วยพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ
- ๖.๓ การกระทบพื้นหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้วยพุ่งกลับก็จะกระทบ พื้นหวี เพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา
- ๖.๔ การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายขึ้นให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนไหมให้พอเหมาะ

๗. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน

- ระยะเวลา ๑ เดือน ราคา ๑,๐๐๐ – ๓,๐๐๐ บาท

๘. วัตถุประสงค์ของการผลิต ใช้สำหรับใช้เองและจำหน่าย

๘. ลักษณะพิเศษของงานช่างชั้นนี้ เป็นการให้หลักการทอผ้าเบื้องต้น ที่นำเอาด้ายเส้นขึ้นและด้ายเส้นพุ่งมาขัดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้น พุ่งและเส้นขึ้นอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน หรือนำเอาเส้นด้ายที่เป็นด้ายเงินหรือด้ายทองมาทอควบด้วย เพื่อให้ผ้า มีความมันระยับ สวยงามยิ่งขึ้น

๑๐.คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ปัจจุบัน ถึงแม้ว่ายังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดบ่งบอกถึงต้นกำเนิดของการ ทอผ้า แต่ก็สามารถเทียบเคียงกับหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันโดย มีเหตุผลหลายอย่างสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การทอผ้ามีวิวัฒนาการมาจากการ ทำเชือก ทอเสื่อ และการจักสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายเชือกทาบที่ปรากฏ ร่องรอยให้เห็นบนภาชนะดินเผา ซึ่งพบเป็นจำนวนมากตามแหล่งโบราณคดี ก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ เรื่อยมาจนถึงแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้เอง จึงกล่าวได้ว่าการทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดในโลกงานหนึ่ง หลักของการทอผ้า ก็คือการทำให้เส้นด้ายสองกลุ่มขัดกัน โดยทั้งสอง พวกตั้งฉากกัน เส้นด้ายกลุ่มหนึ่งเรียกว่า ด้ายยืนและอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า ด้ายพุ่ง ลักษณะของการขัดกันของด้ายพุ่งและด้ายยืน จะขัดกันแบบธรรมดาที่เรียกว่าลายขัดหรืออาจจะเพิ่มเทคนิคพิเศษเพื่อให้ผ้ามีลวดลายสีสันที่สวยงามแปลกตา

๑๑.ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางนันทวัน หอมชื่น อายุ ๖๐ ปี เพศ หญิง การศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ ค้าขาย
 ๕๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๒๐ กว่าปี

๑๑.๕ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สัมภาษณ์ วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๕๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน อังกะลุงราว

๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ใช้เป็นเครื่องดนตรีไทย

๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน ไม้ไผ่

๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในท้องถิ่น

๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต

๕.๑ ไม้ไผ่ ที่ใช้ในการทำอังกะลุงใช้ได้กับไม้ไผ่ทุกชนิด เช่น ไม้ไผ่เหลือง ไม้ไผ่บ้าน ไม้ไผ่เลี้ยง ไม้ไผ่ดำ ไม้ไผ่ปล้อง และอื่น ๆ ไม้ไผ่ที่ใช้ทำนับว่าดีที่สุดคือ ไม้ไผ่ปล้อง เพราะเป็นไม้ที่มีข้อยาว ไม้ไผ่หนาไม่แตกง่าย การตกแต่งเสียงก็ทำง่ายกว่าไม้ไผ่ชนิดอื่น

๕.๒ สี่ว นามมาใช้เพื่อเจาะไม้ทำเป็นร่องและรู ไม้ที่ทำรางส่วนมากใช้ไม้ยาง

๕.๓ มีด มีดปลายแหลม มีดมีไว้สำหรับตัดไม้หรือเหลาไม้ให้กลมส่วนมีดปลายแหลมใช้สำหรับตกแต่งเสียงให้ได้ตามต้องการ

๕.๔ กบ ใช้สำหรับไสไม้ที่เป็นรางให้เรียบ

๕.๕ สว่าน ใช้สำหรับเจาะรู

๕.๖ กระดาษทราย ใช้สำหรับขัดลูก ก้าน คั่น และรางให้เรียบ

๕.๗ ตะกั่ว ใช้สำหรับทำลายไม้ที่ถูกโดยการหลุมให้เหลวแล้วนำมาแปะที่ลูกปล้อยให้เย็น แล้วแกะออกก็จะได้ลายไม้

๕.๘ แฉลกด ใช้สำหรับทาถูกลูให้มันเงาสวยงาม

๕.๙ สี ใช้สำหรับทา ราง หรือโครงให้สวยงามสีที่ใช้ส่วนมากใช้สีแดง

๕.๑๐ ฝ่อนและตะปูล ใช้สำหรับตีประกอบให้เป็นตัว

๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ

- ตัดหรือหาซื้อไม้ไผ่สำหรับทำกระบอกเสียงตามขนาดที่ต้องการ แล้วนำไปแช่น้ำก้นมอด

ไม้ไผ่ที่ใช้มีสองประเภทได้แก่ ไม้รวกและไม้ลาย ไม้รวก เป็นไม้ไผ่ธรรมดาที่มีธรรมชาติ ส่วนไม้ลาย มีลวดลายสีน้ำตาลเข้มอยู่ในตัวมีความสวยงามตามธรรมชาติ จึงเป็นที่นิยมแม้ราคาสูงกว่า เพราะหาได้ยากและมีน้อย

- นำกระบอกไม้มาเรียงเข้าดับ ทดลองสวมเรียงเข้าหากันลดหลั่นขนาดตามลำดับ จำนวนสามกระบอกคือ กระบอกเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อทำกระบอกเสียง โดยตัดปลายให้แหลมเป็นปากกลาม

- หาไม้จริงหรือไม้ต่ง นำมาเหลาเพื่อทำที่จับเขย่าให้เกิดเสียง โดยทั่วไปนิยมใช้ไม้ไผ่ เพราะทนและมีราคาถูกกว่า

- คัดสรร ไม้ยางขนาด ๑ x ๑ นิ้ว เพื่อทำราง และเหลาทำไม้แขวนอันเล็ก ๆ สำหรับแขวนกระบอกเสียง ทาสีเพื่อความคงทน

- เทียบเสียงของกระบอกเสียงตามโน้ตดนตรีสากล เช่นเทียบเสียงจากออร์แกน ส่วนเครื่องดนตรีไทยเทียบเสียงจากขลุ่ย เป็นต้น

- แขวนกระบอกเสียงด้วยไม้แขวนที่เหลาไว้ โดยใช้เชือกมีดหรือใช้ตะปูตอก ส่วนใหญ่ใช้เชือกผูก

- เรียงเข้าชุดเพื่อเตรียมนำไปเล่น หรือจำหน่าย

- อังกฤษร่าว ใช้กระบอกเสียงเรียงกันอยู่ในราวเพียงอันเดียว โดยโยงกับแกนไม้ มีปุ่มจับเพื่อตั้งให้เกิดเสียง สามารถเล่นคนเดียวได้

๙. ระยะเวลาการผลิต / ๑ ชิ้น / รายได้/ค่าตอบแทน

- ระยะเวลา ๑ เดือน ราคา ๖,๐๐๐ – ๘,๐๐๐ บาท

๑๐. วัตถุประสงค์ของการผลิต ใช้สำหรับใช้เองและจำหน่าย

๑๑. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ อังกฤษร่าวให้มีตัวโน้ตทั้งเจ็ดสามารถเล่นคนเดียวได้ ซึ่งต่างจากอังกฤษธรรมดา

๑๒. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ปัจจุบัน วงอังกฤษร่าว ได้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเป็นที่ชื่นชอบของคนที่ได้ฟังเสียงเพราะเสียงที่เกิดจากการกระทบของกระบอกไม้ไผ่กับรางมีความไพเราะที่แปลกไปจากเครื่องดนตรีชนิดอื่นแม้แต่ชาวต่างประเทศที่ได้เห็น ได้ฟัง ยังแสดงความชื่นชอบจนต้องขอซื้อเครื่องดนตรีชนิดนี้ ไปเป็นที่ระลึกด้วย

๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นายทองศักดิ์ ฤทธิมังกร อายุ ๔๘ ปี เพศ ชาย การศึกษา ป.๔ อาชีพ ค้าขาย

๑๐๗/๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด -

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา -

๑๑.๔ ผลิตภัณฑ์งานมา ๒๐ กว่าปี

๑๑.๕ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สํารวจข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๑๐๙/๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

องค์ความรู้ด้านงานช่างฝีมือพื้นบ้าน

๑. ชื่อผลงาน การทำขนมไทย (ขนมเม็ดขนุน)
๒. ประโยชน์ใช้สอย / หน้าที่ใช้สอย ขนมหวานไว้สำหรับรับประทาน
๓. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงาน
 - * ถั่วเขียวเลาะเปลือก
 - * น้ำตาลทราย (สำหรับผสมถั่วและทำน้ำเชื่อม)
 - * น้ำกะทิ
 - * น้ำเปล่า (สำหรับทำน้ำเชื่อม)
 - * ไข่เป็ด (ใช้เฉพาะไข่แดง)
๔. แหล่งที่มาของวัสดุ หาซื้อในท้องถิ่น
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ถ้วยตวง ช้อนตวง กระทะทองเหลือง
๖. ขั้นตอนขบวนการผลิตและวิธีทำ
 - ๖.๑ นำถั่วเขียวเลาะเปลือกมาทำความสะอาด และแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 2 ชั่วโมง จากนั้นจึงนำไปนึ่งให้สุก ใช้เวลาประมาณ ๑๕ นาที)
 - ๖.๒ เมื่อถั่วเขียวสุกดีแล้ว ให้นำไปใส่ในเครื่องปั่นไฟฟ้า พร้อมกับน้ำตาลทรายและน้ำกะทิ ปั่นจนส่วนผสมทั้งหมดเข้ากันดี
 - ๖.๓ จากนั้นจึงเทส่วนผสมลงในกระทะทองเหลือง (หรือกระทะเคลือบเทฟลอนก็ได้) และตั้งบนไฟอ่อนๆ ค่อยๆ กวนจนข้นและเหนียว (ใช้เวลาประมาณ ๒๐-๓๐ นาที) จึงปิดไฟ และทิ้งไว้ให้เย็น (ถั่วต้องแห้ง มิเช่นนั้นจะไม่สามารถนำไปปั้นได้)
 - ๖.๔ ก่อนปั้นให้นำส่วนผสมทั้งหมดอีกครั้งจนเข้ากันเป็นเนื้อเดียว จากนั้นจึงปั้นให้เป็นรูปทรงเม็ดขนุน
 - ๖.๕ ทำน้ำเชื่อมโดยผสมน้ำตาลและน้ำเปล่า นำไปเคี่ยวในกระทะทองเหลือง (หรือกระทะเคลือบเทฟลอนก็ได้) จนเหนียวข้นเป็นยางมะตูม จึงปิดไฟ
 - ๖.๖ ตอกไข่และเลือกเอาเฉพาะไข่แดงมารวมกัน เขี่ยพอให้ไข่แดงแตก จากนั้นจึงนำเม็ดขนุนที่ปั้นเตรียมไว้ใส่ลงไปแช่ในไข่แดงทีละเม็ด แล้วจึงนำไปใส่ในน้ำเชื่อม พยายามอย่าให้ติดกัน พอใส่ลงไปมากแล้วจึงนำกระทะไปตั้งบนไฟอ่อนๆจนสุกทั้งจึงตักออกมาพัก ทำซ้ำเช่นนี้จนเม็ดขนุนที่ปั้นไว้หมด

๓. ระยะเวลาการผลิต / ๑ กิโลกรัม / รายได้ / ค่าตอบแทน

- ระยะเวลา ๑ วัน ราคา ๑๐๐ บาท

๔. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อจำหน่ายและไว้รับประทาน

๕. ลักษณะพิเศษของงานช่างชิ้นนี้ -

๑๐. คำบอกเล่า/ตำนานของผลงาน ช่างผลงานฝึกหัดทำเอง

๑๑. ข้อมูลช่าง

๑๑.๑ ข้อมูลส่วนตัว

นางอารมณ บัญเกิด อายุ ๕๕ ปี เพศหญิง การศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับราชการครู

๑๕๕ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปทุมธานี

๑๑.๒ งานช่างที่ถนัดที่สุด การทำขนมไทย

๑๑.๓ งานช่างที่ถนัดรองลงมา การทำบายศรีต่างๆ,เจ้าพิธีแต่งงาน และการทำน้ำยาล้าง

จาน

๑๑.๔ ผลิตผลงานมา ๒๐ กว่าปี

๑๑.๕ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

๑๒. วันที่เก็บ / สืบค้นข้อมูล วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๑๓. แผนที่สถานที่อยู่อาศัยของผู้ผลิตผลงาน หรือสถานที่ผลิตผลงาน (พอสังเขป)

๑๕๕ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปทุมธานี

๑๔. ภาพถ่ายช่าง / ผลงาน / ลายเส้น / สถานที่

